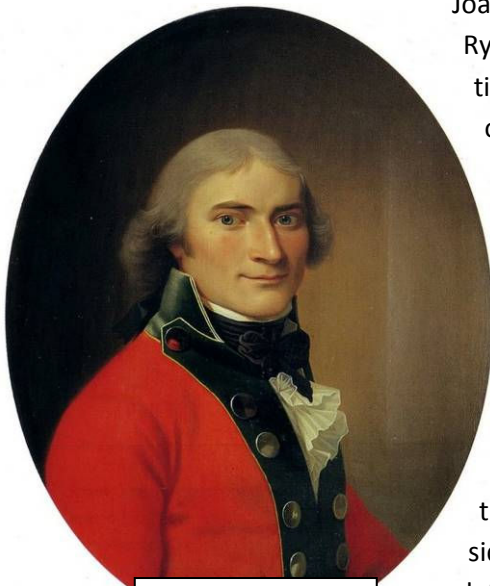


En fortælling om Rønnebæksholm i 1800 tallet

Af Dorothy Jones

I 1798 solgte Ditlev Wedelsparre, søn af "den gale kammerherre Magnus Beringskjold" Rønnebæksholm til grev Joachim Moltke. Grev Moltke var barnebarn til Adam Gottlob Moltke til Bregentved, en tid Danmarks gehejmestatsminister og byherre til Moltkes palads som senere blev en del af Amalienborg komplekset. Joachim var søn af Magnus Moltke som var militærmand, vist også en med en del pengeproblemer og som, fra sin far, fik overdraget godserne Nør og Grünwald i Slesvig. Joachim, født i 1769, var den 6. ud af 11 børn. Det var kun de fem der nåede voksenalderen.

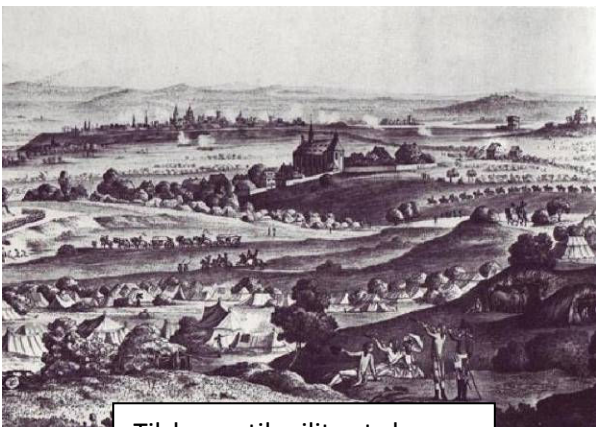


Joachim Moltke

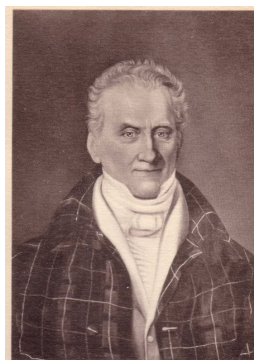
Joachim begyndte sit virke i militæret som 14-årig i det Holstenske Rytterregiment og steg efterfølgende hurtigt i graderne og var tillige 4 år i tjeneste i udlandet. Portrættet her, blev malet i 1797, og han er, som ritmester, flot i uniform med den røde jakke med mørkegrøn kendingsfarve, strågul kant og hvide knapper.

I 1793, 24 år gammel, rejste Joachim sammen med sin 4 år ældre bror Adam til Rhinlandene. Joachim havde meldt sig som frivillig i Revolutionskrigene på Tysk side hvor han gjorde tjeneste ved det Hessen-Darmstadt'ske lette rytterregiment.

Joachim deltog bl.a. i erobringen af Mainz med sit regiment medens hans bror Adam, som opholdt sig i lejren hos ham, var tilskuere. Det var almindeligt dengang at interesserede stod på sidelinjen og så på medens slaget blev udkæmpet. For Joachim var det her han fik sin praktiske erfaring i krig, og som militærmand af profession var det en del af erhvervet.



Tilskuere til militært slag



Adam Moltke

For Adam fik oplevelsen af krigen helt andre konsekvenser. Han blev stærkt frastødt af ødelæggelsen, brutaliteten og usædeligheden som krig bragte med sig, og udbrød "Gode Gud! Er vi da kun dyr?". Adam fulgte i noget tid Joachim og hæren langs Rhinen til Flanderen og skrev en bog om oplevelsen "Reise nach Maynz". Han fik et brændende had til krig og hilste begejstret revolutionen i Frankrig velkommen ved at

kalde sig selv borger Moltke, og ville afskaffe adelens privilegier. En spændende mand, Adam Moltke, men det er ikke hans historie i dag.



Tilbage i Danmark I sommeren 1797 blev Joachim Moltke gift med Ellen Brun de Neergaard på Svenstrup, hendes families gods.

Svenstrup

Han var da 28 år gammel hun var 19. Om det var et arrangeret ægteskab eller af inklination ved jeg ikke, men intet tyder på andet end at det var vellykket. Det fortælles at det til Joachims søsters bryllup gik knap så yndigt til. Joachims mor Frederikke Revendtlow gav sin datter Frederikke Sophie, den 18-årige brud, en ørefigen fordi hun medens hun klædte sig på i brudekjolen brast i tårer over "at skulle ægte en mand hun slet ikke elskede".



Det menes at portrætterne her, af Joachim og Ellen, blev malet i forbindelse med deres bryllup. Kunstneren var Jens Juel og fantastisk flotte er de. Ellen var en yndig pige kan vi se, klædt i tidens moderigtige chemisekjole og med hendes lange hår skødesløst bundet tilbage.

Joachim Moltke og Ellen Brun de Neergaard

Hvis hun var interesseret i hendes egen slægts historie var der en pudsigt og rørende tilknytning til egnen her. Hendes oldeforældre, Johan Thomassøn Neergaard og hans hustru Sidsel Pedersdatter Wartburg, stamparret til den store Neergaardslægt havde købt Grevensvænge i 1725. Begge blev begravet i Rønnebæk kirke og der findes en sten i våbenhuset sat af deres børn.



Gravsten for Johan Neergaard og hustru Sidsel Pedersdatter Wartburg i Rønnebæk kirke

1695

Johan Thomassen ~ Sidsel Wartburg Pedersdatter
1673-1737 1676-1740

10 børn i alt

Peter Johansen Neergaard ~ Kirstine Tønnesdatter
1702-1772 1717-1751

Jens Brun de Neergaard ~ Anne Marie Møller
Til Svenstrup 1742-1788
Adlet i 1780 1743-1802

1797 1799

Ellen Cathrine Brun de Neergaard ~ Elisabeth Hendrine Cramer
1778-1845 1779-1836

Johan Andreas ~
Til Skjoldnæsholm og Svenstrup 1770-1846

Anna Joachimine Henriette ~ Jørgen Skjoldnæsholm
1800-1832 1804-1842

Peter Christian Joachim
1806-1850

Adam Gottlob Moltke ~ Christiane Brüggemann
Til Bregetved Moltkes palæ 1710-1792 1710-1792

Joachim ~ Magnus Moltke ~ Frederikke Revendtlov
Til Bregetved 1746-1813 1741-1813 1746-1787

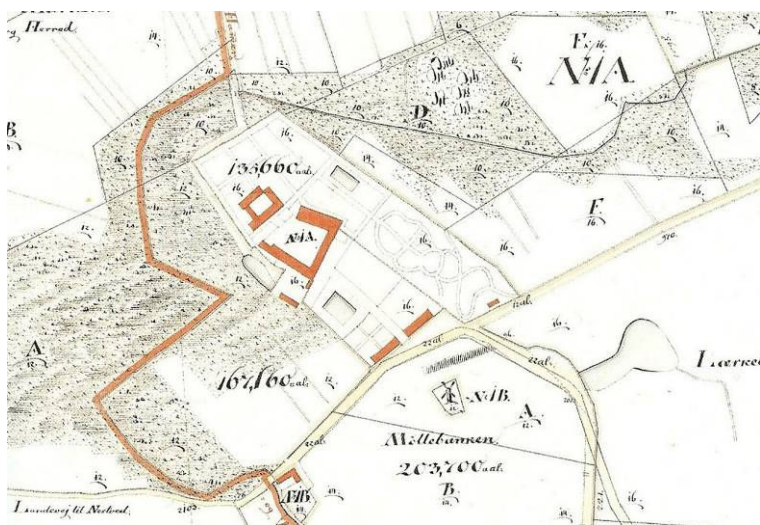
Frederikke Sophie ~ Christoph Buchwald
1764-1822

Adam Gottlob Detlev ~ Joachim Moltke
Til Nütshau (digter) 1765-1843 1769-1820

Magnus Jens Godske ~ Magnus Jens Godske ~ Adam Gottlob Ditlev ~ Peter Adolph
1800 - 1800 1801-1877 1803-1852 1805-1890

Stamtræ for slægten Moltke

Rønnebæksholm var en velholdt, moderniseret ejendom og dens sidste ejer havde plantet en kastanjeallé og en frugthave. Haven har åbenbart været noget som Grev Moltke og hans unge hustru interesserede sig for. På et kort fra 1805 kan man nemlig se den fine have nu lagt ud i den moderne landskabelige stil med snoede havegange og et lysthus. Altså et rigtig dejligt hjem på landet, og desuden havde de en bolig i København. Sammen med de andre lokale godsejere støttede grev Moltke, med et pengebeløb, anlæggelsen af en ny havn i Næstved.



3

Den 16. august 1807 blev en engelsk hær på 30.000 soldater, som kunne forstærkes af 5000 matroser fra flåden, landsat ved Vedbæk. Jeg vil slet ikke forsøge at opremse alle de begivenhederne som oprullede sig igennem de næste måneder. Men jeg nævner lige bombardementet af København og tyveriet af den danske flåde som baggrund for denne her lille fortælling med Rønnebæksholms ejere som omdrejningspunkt.

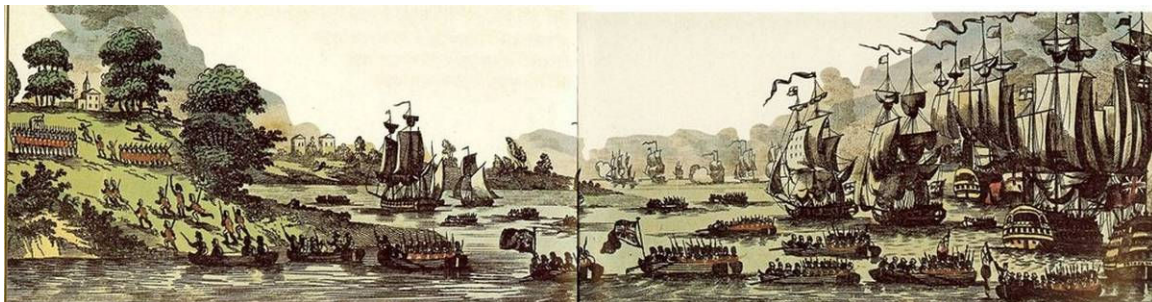


Størsteparten af den Danske hær befandt sig i Holstein klar til at modsætte sig en invasion syd fra. Tilbage i 1801, da der sidst var ballade med Englænderne, havde kronprinsen skabt landeværnet. Det bestod af menigmand, borgere og bønder, som med våben skulle være med til at forsvare landet i tilfælde af invasion.

De skulle øve eksercits 6 søndage om året, lidt våben til dem opbevarede på garnisonen, også i Næstved, og en uniformsjakke blev designet så at den kunne trækkes ud over deres hverdagstøj. Tidligere officerer blev anmodet om at melde sig til at stå for de nye landeværnsregimenter og det er formentlig på den baggrund at Joachim Moltke kom til at være bataljonschef for 2 bataljon i Søndre Sjællandske Landeværnsregiment hjemmehørende i Ringsted.



Vi skruer tiden tilbage til starten af august 1807.



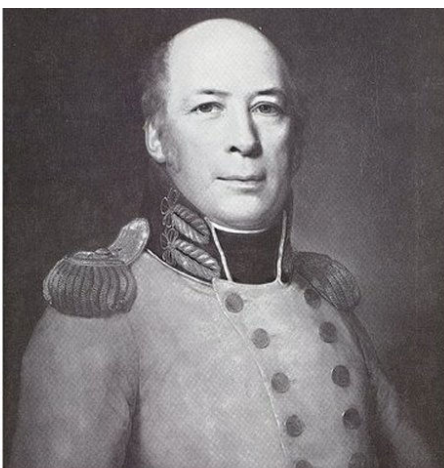
Allerede den 2. august lå den første del af den engelske ekspedition i Dansk farvand og over de næste dage kom den engelske flåde op på 23 linjeskibe, 9 fregatter og 22 mindre krigsfartøjer. I Kiel førtes hektiske diplomatiske forhandlinger mellem den Danske kronprins Frederik og den engelske udsending Jackson. Jackson stillede en række krav, som han ønskede en tilfredsstillende aftale om inden 8 dage, ellers ville flåden gå i aktion. England ville have sikkerhed for at den Danske orlogsflåde ikke kunne bruges til at tjene Napoleons formål. Forhandlingerne brød sammen og kronprinsen hastede i al hemmelighed til København hvor han ankom den 11. august.



Kronprins Frederik



Joachim Castenskjoeld



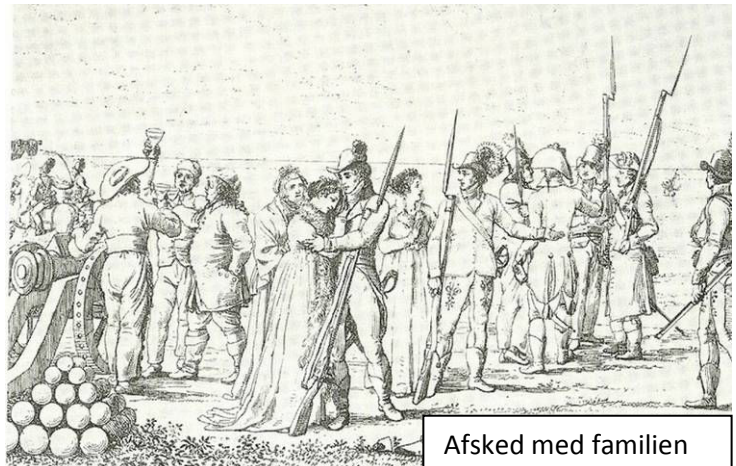
Peter Oxholm

Samme dag holdte han et krigsråd på Amalienborg og i al hast gjorde man klar til at tage Danmark i forsvar. Landeværnet og kystmilitsen beordres under fanen. Generalløjtnant Joachim Castenskjoeld havde haft den overordnede kommando over Sjællands Rytterregiment som hørte til på Grønnegade Kaserne i Næstved, og som på det tidspunkt var på tjeneste i København. Han blev udnævnt som chef for de Sjællandske, Lollandfalsterske, og Mønske landeværn og kystmilitsen. Dog ikke for København hvor H.E. von Peymann havde kommandoen. Kommandoen af landeværnsregimenterne blev delt i to hvor Castenskjoeld fik Nordre Sjællandske Landeværnsregiment – 9 bataljoner. Generalmajor P.L. Oxholm blev chef for Søndre Sjællandske Landeværnsregiment – 10 bataljoner og var Castenskjoelds næstkommanderende. Linjen mellem nord og syd gik fra Korsør til København. Kronprinsen rejste umiddelbart efter krigsrådet til den

Danske hærs hovedkvarteret i Kiel. Alt skulle nu organiseres med lynets hast. Men alt det der kunne gå galt gik galt med katastrofale følger for Danmark og specifikt for København.

Tilbage til Joachim Moltke. Som chef for 2. Bataljon i Søndre Sjællandske Landværnregiment fik han lige pludselig travlt. Faktisk fik hans svoger, Ellens storbror, Johan Andreas de Neergaard også travlt for han var chef for 4. bataljons Søndre Sjællandske Landværnregiment. Han var 8 år ældre end Ellen, og han ejede Skjoldnæsholm og familiegodset Svendstrup. Modsat sin svoger Moltke var Andreas de Neergaard ikke militærmand.

Men i lighed med ham havde han en ung kone derhjemme med tre småbørn på 7, 3 og 1 år. Man kan godt forestille sig hvor svært det har været for deres hustruer at sende dem af sted velvidende at de efter al sandsynlighed skulle kæmpe mod de veludannede veludrustede professionelle britiske soldater.

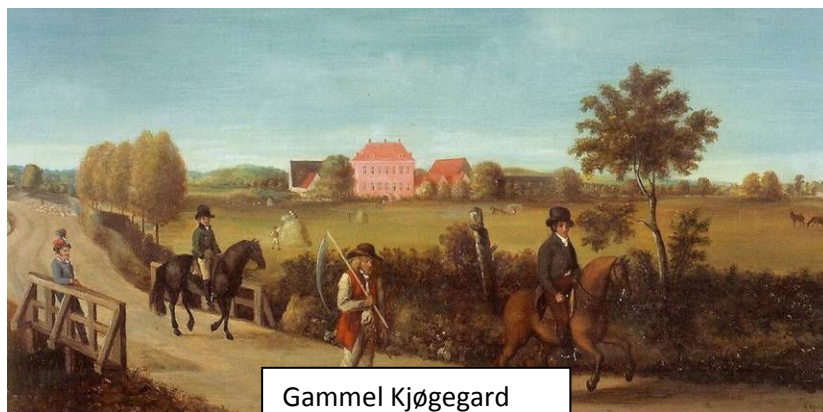


Afsked med familien

En bataljon bestod af 4 kompagnier på 150 mand. Hvert kompagni havde i fredstid en kaptajn, en adjutant og en underofficer.

Ligesom mandskabet bestod af almindelige borgere og bønder kunne befalingsmændene også træffe at være landmålere, jagtbetjente eller fra andre erhverv og som ikke havde nogen forudsætning for at lede tropper i en krigssituation.

Det lykkedes rimelig hurtigt for Major Moltke at få samlet sin bataljon og allerede den 17. august var de samlet lige udenfor Køge ved Gammel Kjøgegård. Med fra Rønnebæksholm havde han forplejning til tropperne. Fra Rønnebæksholm var selvfølgelig andre tilknyttet landeværnet, blandt andre Rønnebæksholms smed. Så ud over frykten for hvad de næste dage ville byde ham af genvordigheder som soldat, har Joachim Moltke sikkert også bekymret sig både om familien derhjemme og hvordan Rønnebæksholms tilbageblevne mandskab skulle klare høsten.



Gammel Kjøgegård

Dagen før var briterne blevet landsat ved Vedbæk og invasionen af Danmark begyndte. Situationens alvor var ved at gå op for bataljonscheferne som landeværnets mandskab samlede sig om. Der er en del øjenvidneskildringer af hvordan det forgik "Til vogns, til hest, til fods strømmede de hid. De lå i huse, stalde, på vogne og i gader med deres madposer. Deres udseende og adfærd lovede ikke meget. Nogle sang, berusede af brændevin, og det var det eneste der vakte lidt håb om deres mod. Bondedragten og træsko betog mig ikke alt håb, men desværre blev jeg skuffet." Våben havde de heller ikke meget af: høtve, leer og tildannede spyd fra gården og efter kronprinsens befaling alle våben der kunne skaffes, også fra kirkerne, hellebarder, spyd og sværd og fra herregårdene kanoner brugt af forfædrene århundrede tidligere. Alle private skydevåben beordredes afleveret, også jagtgeværer, og bly fra en nedbrændt kirkes tag blev støbt til kugler. Det lykkes ikke for Major Moltke at få hentet de færdigpakkede geværer og ammunition som stod klar til hans bataljon fra arsenalet i København før den blev omringet af briterne. Her var svogeren Major de Neergaard bedre stillet, han fik hentet 572 geværer, 18710 patroner og 1716 flintesten til 4. bataljon.



Christen Carlsen

Dagene i kantonnementsområdet lidt udenfor Køge gik med øvelser. Major Moltke havde oprettet sit hovedkvarter på Gammel Kjøgegård hvor der også var plads til flere hundrede af hans mænd. Lokalbefolkningen støttede op om landeværnet og Hr. Carlsen, ejeren af Gammel Kjøgegaard var umådelig flink og sørgede for at de fik mad og drikke, han sparede ikke på noget. På andre godser var angsten for invasionen af Briterne så stor at man søgte om en salvegarde. D.v.s. søgte fjenden om beskyttelse ved at nogle af fjendens mænd blev sat til at vogte godset for ikke at andre skulle ødelægge bygninger, høsten, rane værdier til sig osv. Blandt dem der søgte salvegarde var i øvrigt Bregentved, ejet af Major Moltkes farbror og Gisselfeldt.

Jeg springer frem til den 29. august 1807, dagen som skulle gå over i historien på grund af begivenheden som fandt sted netop ved Gammel Kjøgegård, og med Major Joachim Moltke midt i kampens hede. Slaget fik navnet Træskoslaget og takket været en rapport som han skrev til kronprins Frederik ved vi hvad der skete for Majoren og hans mænd den dag, og hvad han mente om hele miseren.

Dagen før havde han fået ordre fra Castenskjold om at tropperne skulle øve i at lade. Major Moltke gav ordren videre til kompagnicheferne at de skulle rykke ud halv fem næste morgen og øve folkene i det lette og mest nødvendige da de falske rapporter og blinde alarmer indikerede at tiden var kort til det blev alvor. Halv seks den morgen stod Majoren oppe på loftet på Gammel Kjøgegård og kiggede ud af vinduet mod nord. Med sin kikkert fik han øje på en større styrke af britiske soldater, kavaleri, jægere og artilleri i march på landevejen imod Køge. Han sendte omgående en melding til Castenskjold og ilede ned til sin egen bataljon. Kort efter ankom en dragon med meldingen om at op imod 1400 briter havde nået Karlslunde og 2. bataljons søndre landeværn skulle tage stilling på venstre flanke af danskernes forsvarsstilling. Det var fra første øjeblik en umulig kamp.

Mandskabet var totalt utilstrækkeligt øvede i krigskunst og så godt som uden våben. De kanoner de havde fået fat i havde ikke mere end 4 kugler og de var ikke engang en passende kaliber. Bataljonen blev beskudt med heftig ild, men til alt held rettedes skytset for højt, og de skød over målet. Men det varede ikke ved og citat fra Moltkes rapport "Bataljonen vaklede lidt og begyndte at blive urolig, men posten skulle holdes, hvad det end måtte koste. Folkene blev atter samlet i militærisk orden og da jeg havde ladet skyde efter et par, som vilde flygte, blev alting siden i den befalede orden".

Tilbage på loftet på Gammel Kjøgegaard stod nu en anden fra Rønnebæk sogn og kiggede ud af loftsvinduet. Det var en menig fra landeværnet, som havde til opgave at passe på bagagevognen. Hr. Carlsen havde taget ham med op på loftet for, med en stor kikkert, at se slaget hans kompagnoner netop kæmpede i.



Gammel Kjøgegaard

Uden at gå i detaljer, som kan læses i flere gode bøger, endte Moltke og 2. bataljon isoleret og uden mulighed for at kommunikere med Castenskjold eller Oxholm. Moltke prøvede med sine mænd at besætte en position på vejen som løber fra Køge til Ringsted.

Men det gik ikke godt og han beskriver det sådan: "Da de på ny vilde gjøre front mod fjenden, rykkede dennes jægere så rask frem, at vi, inden vi så os om, havde dem både i ryggen og i flanken. Folkene kom i uorden og adspredtes så at kun to lieutenanter og omkring 30 mand bleve fangne med mig på en plet, hvor vi vare omringede og havde aen som fjenden var mester af, bag ved os."

4. bataljon under Major de Neergaard blev faktisk beordret til at komme 2. bataljon til hjælp, men kunne ikke forcere vejen frem til dem da stedet myldrede med flygtninge der ville væk fra kamphandlingerne. De måtte i øvrigt også lade deres 2 kanoner blive tilbage. Og det var intet under at alle ville væk. De omtalte jægere var den berømte Rifle Brigade kendt for deres grønne jakker. Deres overordnede var General von Linsingen, som også stod som chef for husarregimentet The German Legion.

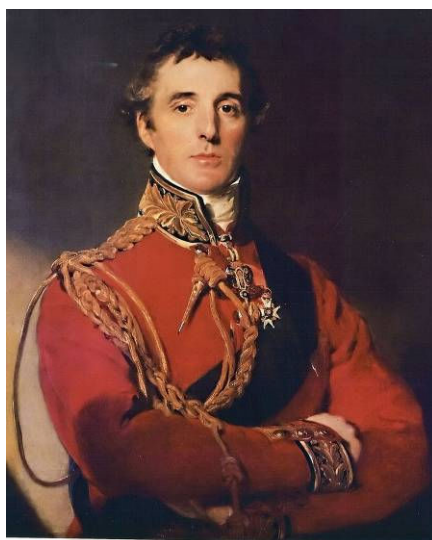


Rifle Brigade

De øvrige frygtindgydende krigere var 1000 skotter fra the Gordon Highlanders klædt i deres røde jakker, korte kilte og med meget store fjerbuskbesatte hovedbeklædninger, ledsaget af sækkepibemusik.



Det var i øvrigt General Wellesley, senere the Duke of Wellington, der var den overordnede Britiske officer der ledede tropperne som indtog Køge by.



General Wellesley

Tilbage på loftet på Gammel kjøgegård holdt de stadig udkig og fulgte slagets gang. Op ad dagen blev det tydeligt at danskerne trak sig tilbage og landeværnsmanden fra Rønnebæk besluttede at tiden var inde til at trække sig tilbage. Han bandt bataljonens bagage fast på vognen og sammen med smeden fra Rønnebæksholm kørte de væk ad Lellingevejen for ikke at komme for tæt på Køge. Alligevel blev de taget til fange af nogle britiske soldater.

Ved 4 tiden var det hele slut. Af Danskerne var 2 officerer og 150 menige døde. Generalmajor Oxholm, 58 officerer og cirka 1100 menige fra landeværnet blev taget til fange.

Det må have været en forfærdelig ydmygelse for Major Moltke som professionel soldat at blive taget til fange uden at have kunnet vise sig som en ligeværdig modstander. Den første nat i fangenskab er formentlig, for de menige i hvert faldt, foregået under åben himmel. Vejret var godt, varmt og tørt, så det

var nok ikke værst. Dagen efter, d. 30. august blev de menige transporteret til Skovshoved hvor de blev sat ombord på de engelske skibe. Ikke fordi de skulle sejles til fangenskab i England, men fordi det krævede mindre mandskab at bevogte dem på den måde. De blev i øvrigt alle sat i land igen da englænderne endelig forlod Danmark med den Danske flåde den 20. oktober.

De to menige fra Rønnebæksholm på bagagevognen som blev taget til fanger slap i øvrigt hurtig væk fra deres fangenskab, de nåede i hvert fald ikke frem til fangeskibene. Man kan forestille sig at de Britiske soldater, som fik standset dem var mere interesseret i bagagen end at skulle passe på et par ligegyldige menige og har muligvis derfor ladet dem flygte. Men da de fortalte historien mange år senere hed det at ” de dog efter mange gjenvordigheder slap fra deres fangenskab og endelig med nød og neppe naade de levende til deres hjem.”



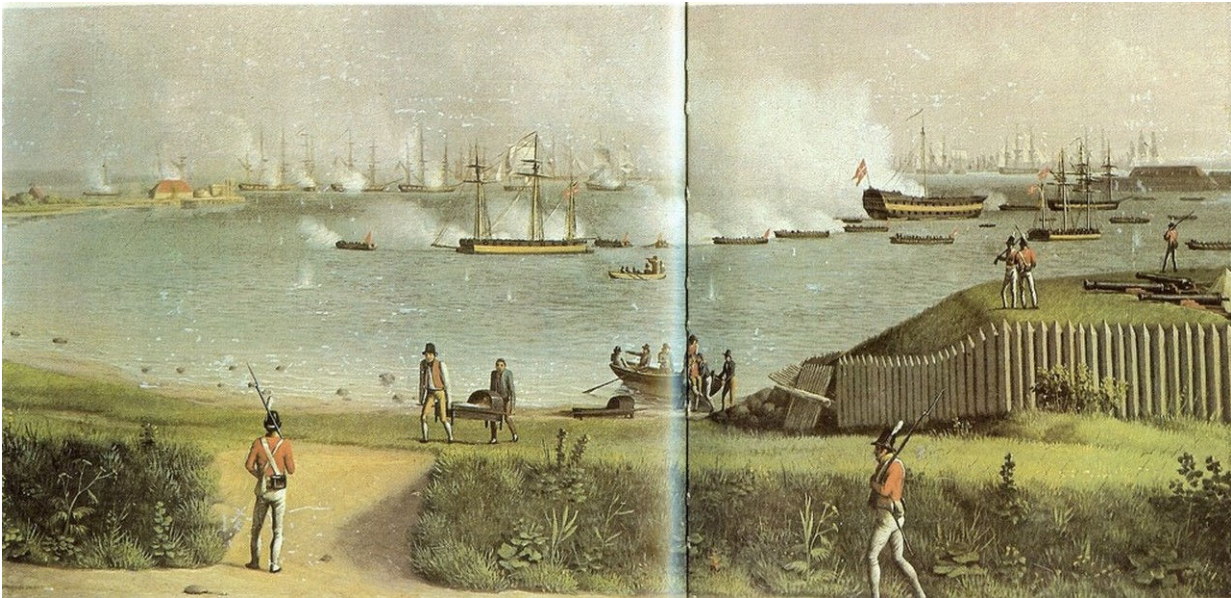
De tilfangetagne officerer transporteredes på udskrevne bøndervogne, i hvis bunde var udstrøet halm, hvorefter vognene læssedes med så mange der overhovedet kunne være på hver enkelt. De blev kørt til den Britiske lejr ved København. Her blev de indkvarteret i baron von Eggers' gård, Rygaard på Bernstorffsvej i Hellerup.

De ankom om morgenen den 31. august på den tid da udfaldet og kampen i Classens Have fandt sted, hvilket medførte at kanonkugler og bomber fra byens volde faldt omkring dem dog uden at ramme nogen.

I mellemtiden, havde Generalmajor Castenskjold, natten efter træskoslaget trukket i første omgang til præstegården i Haslev og sendte sedler ud om at landeværnsfolkene, som var spredt for alle vinde, skulle samles i Næstved. Man kan læse i den rapport han sendte til kronprinsen at han ikke havde korrekte oplysninger om det der var sket ved Køge og meget lidt overblik over hvad der nu skulle ske. Næste dag den 30. august ankom Castenskjold til Næstved. Byens borgere var grebet af panisk skræk da de ventede englændernes ankomst når det skulle være. Allerede den 19. august var arbejdet på havnen standset. Der blev indrettet et munderingskammer bag alteret i St. Peders kirke uden kirken derved blev vansiret. Hele 10 år senere var der endda stadig Krudt gemt her!

Alle de geværer borgervæbning havde tilbage, blev givet til Castenskjold. Det lykkedes for ham at samle 2 bataljoner, cirka 350 ryttere og 4 kanoner, men mangel på alting nødvendiggjorde at Castenskjold alligevel valgte at sende de fleste af dem hjem. Natten mellem d. 30. og 31. blev tilbragt i bivak mellem Næstved og Vordingborg. Man kan forstille sig at folk fra Rønnebæksholm har benyttet lejligheden til at søge oplysninger om deres kære blandt dem.

Castenskjold fortsatte med sin stab ned til Vordingborg og videre til Møn.



Medens General Wellesley vendte om for at koncentrere sig om København var det General Linsingen der skulle "rydde det sidste op" på Sjælland". Han satte efter Castenskjold og nåede via Ringsted til Næstved om aftenen den 1. september. Her var de angste, men praktiske borgere i gang med at forberede sig på den britiske invasion. Borgmesteren Wulf, som boede der hvor boghandlen er på Axeltorv i dag, sørgede for at indkræve en skat til at dække de forventede ekstra udgifter byen ville få.

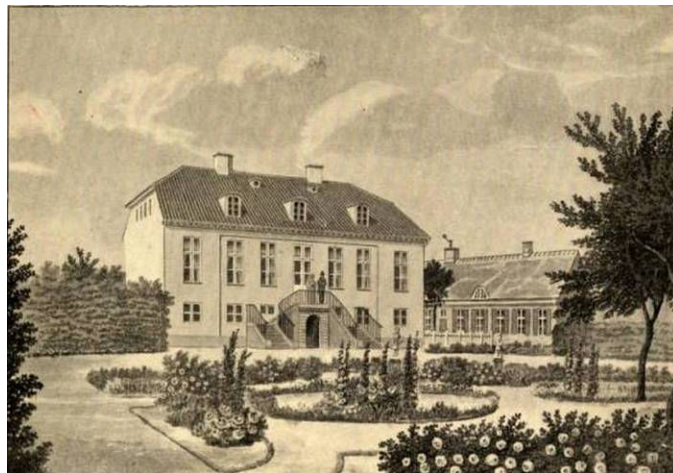
Det var General Linsingen med 8-900 mand fra The German Legion, som var de første fremmede tropper der nåede til Næstved.



Her i begyndelsen af 1800 tal var de første bygninger i Grønnegade kasernekomplekset bygget. Ridehuset mod Grønnegade blev bygget i 1799 og Stalden i 1804, og man kan let forstille sig de har gjort brug af faciliteterne. Linsingen og i hvert faldt halvdelen af hans tropper red videre næste dag til Vordingborg.

Grønnegade kaserne

Omstændighederne taget i betragtning har det nok alligevel været en oplevelse for Major Moltke og de andre tilfangetagne officerer at opleve den britiske hær indefra, om man så kan sige. Rygård hvor de var transporteret hen efter at være blevet taget til fange var opført i 1803 af Ditlev von Eggers. Den nyklassicistiske hovedbygning, af Bornholmsk sandsten og med sortglaserede vingeteglsten fungerer i dag som Rygaards skole, en international skole.



Rygård

De Danske officerers tid her som krigsfanger blev kort. Kort efter deres ankomst aflagde den Britiske General Cathcart en visit hos dem og beklagede deres skæbne. I første omgang bestemte han at alle officererne skulle forlade Sjælland, men General Oxholm har åbenbart kunnet tale godt for deres sag. Det endte med at alle officererne fik tilladelse til at rejse hjem mod at underskrive en forsikring om ikke mere at ville kæmpe mod Storbritannien i dette felttog. Den 1. september forlod General Oxholm og de øvrige officerer så Rygård og rejste hjem med pas til frit at passere de engelske linjer og poster. Det var en fornuftig løsning for alle. Dagen efter begyndte Briterne bombardement af København og det har ikke været sjovt at være i nærheden af.

Major Moltke kan således have været tilbage på Rønnebæksholm allerede den 2. september. Det må have været både en stor lettelse at komme hjem og finde alt vel og samtidig en stor ydmygelse at Englænderne nu var overalt på Sjælland og han ingenting kunne gøre. Landevejene myldrede med Britiske tropper og han havde givet sit ord som "an officer and a gentleman" at holde sig ude af kamphandlinger. Vi kender ikke noget til om Rønnebæksholm havde købt sig til en salvegarde som det som sagt skete på hans farbrors ejendom Bregentved.



Axelhus

General Linsingen rejser frem og tilbage over Sydsjælland og den 4. september skriver han breve fra sit Hovedkvarter i Næstved. Næstved var besat af britiske tropper i seks uger. Og efter den første forståelige panik forløb besættelsen ganske fredeligt. Under borgmester Wulff, som ejede Axelhus, har borgerne accepterede tingenes tilstand og uden så meget postyr afleveret det Briterne forlangte, f.eks. 5000 pund brød som skulle sendes til Briterne i Ringsted.

Men det skal dertil siges at Briterne opførte sig ordentligt og betalte en del af de ting de fik så at byens udgifter ikke blev ret store. De steder hvor menige soldater tog lidt krigsbytte til sig fra Danskerne blev klagerne undersøgt og genstandene givet tilbage. Englænderne opførte sig godt her i Næstved og plyndrede ikke. Krigen fik dog den konsekvens for Næstved at anlæggelsen af den nye havn først kom i gang igen 2 år senere.



Næstved Axeltorv

Det er så heldigt at en af de Britiske officerer der var i Næstved har skrevet et memoir om hans soldatertid. Han hed William Surtees og var regimentskvartermester i The Rifle Brigade. Han beskriver Træskoslaget som han oplevede det, og efterfølgende besatte hans bataljon Næstved, Lundby, Vordingborg og Præstø. Han kan kun sige godt om den behandling de fik fra Danskerne i Sydsjælland. Få gange havde han mødt så venlig og omsorgsfuld en befolkning som i Næstved. Specielt en ung mand, som havde været på de Vest Indiske øer og talte Engelsk huskede han godt. Den unge mand havde ud over at være venlig også tilsyneladende været tolk for ham. Han introducerede ham for en ung Dansk officer som også havde deltaget i slaget ved Køge og det fik de en snak om. William Surtees drillede åbenbart den unge officer lidt med hvor uduelige Danskerne havde været til at kæmpe og det erkendte han så sandt som det var. Officeren bar ikke nag mod Englænderne og inviterede William Surtees hjem til sig selv på besøg. Her hilste han på den unge officers hustru og meget til hans forundring opfordrede han Surtees til at give hende et kys. Det følte Surtees sig noget akavet over at gøre, men fik at vide at sådan gør vi her i landet. Ud over denne sære fremmede hilsemåde bemærkede William Surtees at Danskerne var et ordentlig folk og eneste last var at de drak for meget en gang imellem.



Det var nok ikke Joachim Moltke og hans hustru Ellen at William Surtees besøgte, men som han, har han formentlig haft brug for at snakke oplevelsen igennem med andre der også var med. Lidt luft må han have fået for sine frustrationer ved at skrive et langt brev til kronprins Frederik. Heri rapporterer han om "affæren ved Køge" for så vidt den 2. bataljons søndre sjællandske landsværnregiments tog del deri. Det er denne som jeg har citeret fra. Han virker meget oprigtig i sine beskrivelser og er

ikke ude på at flygte fra ansvaret. Netop som professionel soldat har han gået til opgaven med engagement, men som han siger, er det tungt for enhver retscaffen kriger når man anstrenger sine egne kræfter, at savne alle midler hvormed han skulle virke. Landeværnet bebrejder han heller ikke deres mangel på militær kunnen og han har forståelse for deres tab af mod under omstændighederne. Men han slutter med at frasige sig igen at føre kommando ved landeværnet, men modtager gerne enhver kommando over regulære tropper. Han ønsker stedse at tjene sit fædreland.

Briterne forlod Næstved den 15. september og den 21. forlod de Danmark. Kronprisen tog det åbenbart ikke ilde op at Joachim Moltke gav sin ærlige mening om fiaskoen ved Køge og i december samme år blev han udnævnt til Premiermajor i Prinds Frederik Ferdinands Dragonregiment. Et par år senere fik regimentet hjemsted i Næstved. Joachim Moltke sluttede sin karriere i militæret i 1817 med rang som oberst. Han døde 3 år senere kun 51 år gammel. Han blev bisat i Moltke kapellet som han havde ladet indrette i Rønnebæk kirke. Ellen blev boende 10 år på Rønnebæksholm som enke, hvorefter hun solgt det.

Jeg slutter af med lidt om Franziska Carlsen. Hun var forfatter til bogen "Noget om og fra Rønnebæk Sogn med Rønnebæksholm".



Franziska Carlsen

Franziska Antoinette Hilleborg Carlsen blev født i 1817 på Gammel Kjøgegård.



Dvs. selvsamme herregård hvor Major Moltke 10 år tidligere, på loftsetagen med sin kikkert, så den Britiske hær rykke frem. Maleriet blev malet samme år som hun blev født. Det er Christen Rasmussen Carlsen til hest til højre, ude at ride med sin forvalter. Hendes far døde da hun var et år gammel men det lader til at hun ellers havde en dejlig, stille, rolig og kærlig barndom med sine ældre søskende. Helt fra barnsben har hun været dybt interesseret i historie og samtidig fascineret af eventyr og viser.



Else Nyhuus og Christen Carlsen

Hendes søster Marie flyttede som nygift med Harald Toft ind på Rønnebæksholm i sommeren 1840. Allerede næste efterår blev hun, gravid med sit første barn, enke. Franziska og hendes mor tilbragte derefter meget af deres tid på Rønnebæksholm sammen med Marie og hendes lille datter.

I 1844 skrev den unge ugifte adelsfrøken til Grundtvig efter han havde søgt folk til at indsamle gamle danske viser. Familiens kendskab og venskab med Svend Grundtvig blev yderligere forstærket med Maries giftermål med Grundtvig efter hun havde været enke i 10 år.



Marie Toft

Franziska arbejdede med at indsamle folkeminder, og gravede dybt i historien om de to herregårde hvor hun og hendes familie boede. Dette kom til at være hendes livsværk. Hun må som mennesker have været åben, fordomsfri og imødekommende. Det lyser ud af hendes fortællinger at hun har hygget sig gevaldigt med at høre de gamle der boede her på egnen fortælle om gamle dage og om lokale sogn og folkeviser. Hun sendte materialet ind til folkemindeindsamlingen og havde ingen problemer med at stå frem med navn hvor hendes ting kom på tryk. Det var der nemlig nogle af hendes adelige veninder der ikke ville, godt nok var arbejdet med folkeminder spændende, men det var lidt for excentrisk for nogle at vedkende sig deres hobby.



Franziska Carlsen

Franziska har haft evnen til at vinde det jævne folks fortrolighed. Det må have været en speciel og uventet oplevelse for hende her i Rønnebæk sogn at træffe den gamle mand som havde passet bagagen under træskoslaget, og som kunne fortælle om hvordan hendes far Christen Carlsen havde sørget godt for det landeværn, som havde taget kvarter på Gammel Kjøgegård hendes fødehem. Men beskeden som hun var fyldte historien ikke meget i bogen, det er faktisk en fodnote.

Heldigvis fik hun samlet materialet til bogform og fik som sagt publiceret bogen om Rønnebæksholm i 1861 og 2 bind om Gammel Kjøgegård i 1878. Hun slutter Rønnebæksholmbogen af med ganske ydmygt at tvivle på om hendes arbejde kan have interesse for særligt mange. Men som hun siger, havde det været en stor glæde at indsamle og nedskrive disse minder fra tidligere slægter og deres liv og færd.

Jeg kan kun sige det samme om min graven i Rønnebæksholms personhistorie. Og som Franziska Carlsen siger ”og på den plet hvor jeg lever, er det en trang for mig at oplede minderne fra fortiden, som jeg nu også fik lyst til at opskrive, og håber, at om jeg end kun gør ringe gavn hermed, så gør jeg dog ingen skade”.